

היום נלמד בעזרת ה':

בבא בתרא דף פד

(בעמוד הקודם)

גמרא: אמר רב חסדא מכר לו שוה חמש בשש, והוקר ועמד על שמנה. מי נתאנה? לוקח. לוקח יכול לחזור בו, ולא מוכר: מכר חפץ לחבירו השווה חמש זוז בשש זוז, ואם כן המוכר עשה אונאה לקונה. והדין הוא שהקונה יכול לחזור בו מהמכירה. אלא שמיד לאחר הקניה, התייקר החפץ לשמונה זוז, ועכשיו המוכר רוצה לחזור בו כדי להרוויח יותר. הדין הוא שמכיון שהלוקח הוא זה שנתאנה בתחילה, רק הוא יכול לחזור בו ולא המוכר. והטעם -

משום דא"ל אילו לא אוניתן לא הוה מצית הדרת בך, השתא דאוניתן מצית הדרת בך? הלוקח טוען למוכר - אם לא היית מאנה אותי אלא מוכר לי את החפץ בחמש זוז, הרי לא היית יכול לחזור בך. אז עכשיו וכי בגלל שהונאת אותי תוכל לחזור בך? וכי החוטא יהא נשכר!?

ותנא תונא יפות ונמצאו רעות לוקח יכול לחזור בו ולא מוכר: ויש ראייה לדבר מהמשנה שלנו. המוכר לחבירו חיטים יפות ולאחר הקנייה התברר שהם חיטים רעות, הלוקח יכול לחזור בו ולא המוכר. ובהכרח שהמשנה באה לחדש שאפילו אם לאחר המכירה התייקרו החיטים, המוכר לא יכול לחזור בו. והטעם משום שהקונה הוא זה שנתאנה (בתחילה) ולכן הוא זה שיכול לחזור בו, ולא המוכר.

ואמר רב חסדא מכר לו שוה שש בחמש, והוזלו ועמדו על ג'. מי נתאנה? מוכר. מוכר יכול לחזור בו, ולא לוקח. דא"ל אילו לא אוניתן לא הוה מצית הדרת בך, השתא מצית הדרת בך? זהו מקרה הפוך מהמקרה הקודם. כאן המוכר נתאנה כי הוא מכר את החפץ פחות משווי. ולכן גם אם לאחר המכירה החפץ הוזל יותר, הקונה לא יכול לחזור בו. והטעם כנ"ל.

ותנא תונא רעות ונמצאו יפות מוכר יכול לחזור בו ולא לוקח: וגם לדין זה יש ראייה מהמשנה שלנו. מהמקרה ההפוך. מכר לו חיטים רעות והתברר שהם יפות,

רק המוכר יכול לחזור בו. והיינו בהכרח שהחיסים הוזלו לאחר המכירה יותר מהסכום שקנה אותם הקונה, ובכל אופן הקונה לא יכול לחזור בו.

שאלה: **מאי קא משמע לן מתני' היא:** מה חידש לנו רב חסדא, הרי אלו הם בדיוק דברי המשנה?

תשובה: **אי ממתני' הוה אמינא דלמא דרב חסדא תרוייהו מצו הדרי בהו ומתני' הא אתא לאשמועינן דלוקח יכול לחזור בו דס"ד אמינא משום דכתיב "רע רע יאמר הקונה":** מהמשנה בלבד היינו חושבים שבמקרים שעליהם דיבר רב חסדא, גם המוכר וגם הקונה יכולים לחזור בהם. כי שם בסופו של דבר היתה אונאה גם למאנה בעצמו, ומכיון שבסופו של דבר שניהם נתאנו, שניהם יכולים לחזור בהם.

אבל המשנה מדברת במקרה שהחיסים נמכרו בשויים האמיתי ולא היתה אונאה במחיר שלהם, אלא בסוג של החיסים. ולכן רק המתאנה יכול לחזור בו משום טענת 'מקח טעות'.

דהיינו המוכר לחבירו חיסים יפות ונמצאו רעות, הלוקח יכול לטעון יש כאן 'מקח טעות' כי אני רציתי לקנות יפות. אבל המוכר לא יכול לטעון 'מקח טעות' בגלל הקונה, משום שהקונה אומר לו - מצידי לא היה כאן שום מקח טעות, כי אני באמת התכוונתי לקנות חיסים רעות. שהרי כך דרכו של הקונה לומר שהסחורה של המוכר רעה (כדי להוריד את המחיר).

וכן במוכר לחבירו חיסים רעות ונמצאו יפות, המוכר לבדו יכול לחזור בו ולטעון שהיה כאן מקח טעות. אבל הלוקח לא יכול לחזור בו בגלל המקח טעות של המוכר. כי המוכר יכול לטעון לו - מצידי לא היה כאן מקח טעות משום שדרכו של המוכר לומר על הסחורה שהיא טובה (כדי להעלות את המחיר).

כך היינו אומרים בלי דברי רב חסדא. אך רב חסדא בא להשמיע לנו שהפירוש במשנה אינו מצד מקח טעות, אלא מצד אונאה. וכן שרק המתאנה הראשון יכול לחזור בו, אך לא המאנה שנתאנה לאחר מכן.

למדנו במשנה - שחמתית ונמצאת לבנה כו':

אמר רב פפא מדקתני לבנה ש"מ האי שמשא סומקתי היא: יש שני סוגי חיסים, חיטה לבנה וחיטה אדומה. מדברי המשנה שיש חיטה 'לבנה' וחיטה 'שחמתית', אנו

לומדים שהשמש היא אדומה, ולכן קוראים לחיטה אדומה 'שחמתית' על שם 'החמה'.

תדע, דקא סמקא צפרא ופניא. והאי דלא קא חזינן כוליה יומא, נהורין הוא דלא ברי: והראייה לדבר מהמציאות. שהרי בבוקר ובערב השמש אדומה. והסיבה שבמשך היום אנו לא רואים שהשמש אדומה, בגלל שראיית העיניים שלנו אינה ברורה כל כך, מחמת האור הרב של השמש הממלא את כל היקום. אבל בבוקר ובערב שהאור חלש יותר, ניכר הצבע האדום של השמש.

קושיא: מיתיבי "ו(הנה) מראהו עמק מן העור" כמראה חמה עמוקה מן הצל. והתם לבן הוא: נגע ה'בהרת' המראה שלו כאילו הוא עמוק מהעור. דהיינו הבהרת היא בצבע לבן והעור כהה יותר (וצבע לבן נראה עמוק ליד צבע שחור). והרי זה כמו המראה של אור השמש ליד הצל שבתוך הבית, שהאור נראה עמוק יותר מהצל.

מכך שהברייתא מדמה את הצבע הלבן לצבע של השמש, מוכח שהצבע שלה הוא לבן ולא אדום!

תירוץ: כמראה חמה ולא כמראה חמה. כמראה חמה דעמוקה מן הצל, ולא כמראה חמה דאילו התם לבן והכא אדום: כוונת המשל בברייתא הוא רק שצבע כהיר נראה עמוק מצבע כהה. ובאמת בחמה וצל, הצבע של האור הוא אדום. ואילו בבהרת, הצבע שלה הוא לבן.

שאלה: ולמאי דסליק דעתין מעיקרא הא קא סמקא צפרא ופניא?: ולפי מה שהעלנו בדעתנו בקושיא שהאור של החמה הוא לבן ולא אדום, איך היינו מסבירים את העובדה שבבוקר ובערב השמש היא אדומה?

תשובה: בצפרא דחלפא אבי וורדי דגן עדן, בפניא דחלפא אפתחא דגיהנם: בבוקר היא אדומה בגלל שהיא עוברת במזרח ליד גן עדן שנמצא במזרח, ויש בו וורדים אדומות. ובערב היא אדומה בגלל שהיא עוברת על יד הפתח של גיהנום שהוא במערב ויש בו אש.

ואיכא דאמרי איפכא: יש אומרים להיפך. בבוקר היא מאדימה בגלל האש של גיהנום שכנגדה במערב. ואילו בערב היא מאדימה בגלל הוורדים של גן עדן שכנגדה במזרח.

למדנו במשנתנו - יין ונמצא חומץ שניהן יכולין לחזור בהן:

לימא מתניתין: אולי נאמר שמשנתנו היא כדעת רבי ולא כדעת רבנן, שהרי למדנו בכרייתא שלדעת רבנן יין וחומץ הם מין אחד (= לענין שמותר להפריש תרומות ומעשרות מיון על החומץ או להיפך), ולדעת רבי הם שני מינים (= ואסור להפריש תרומות ומעשרות מיון על החומץ או להיפך, לפי שצריך להפריש מאותו מין). נמצא שרק לדעת רבי שניהם יכולים לחזור בהם, כיון שהוא רצה לקנות יין וקיבל חומץ שהוא מין אחר ויש כאן מקח טעות.

דח"ה: אפילו תימא רבנן: אפשר להעמיד את משנתנו גם כרבנן, משום שהם חולקים על רבי רק לענין תרומות ומעשרות, וכדברי רבי אילעא שאמר שאף שאסור להפריש תרומות ומעשרות ממין רע על מין יפה, בכל זאת אם עשה כן תרומתו תרומה, שנאמר "ולא תשאז עליו חטא בהרימכם את חלבכם ממנו", דהיינו אם תפרישו תרומה את החלק היפה לא יהיה לכם חטא, אבל אם תפרישו את החלק הרע יהיה לכם חטא, ומכאן שהמפריש מחלק רע על חלק יפה תרומתו תרומה, משום שאם אין תרומתו תרומה מדוע יש לו חטא והאי הוא לא עשה כלום, אלא בהכרח שתרומתו תרומה ויש לו חטא. ובזה אמרו רבנן שיין וחומץ הם מין אחד והמפריש תרומה מהחומץ (= רע) על היין (= יפה) תרומתו תרומה.

אבל לענין מקח וממכר: אבל לגבי מקח וממכר הם מודים שיש כאן מקח טעות, לפי שיש אדם שרוצה לקנות דווקא יין או דווקא חומץ, ואפילו שהם מין אחד לא קנה ויכול לחזור בו. [ואין זה דומה כלל לחיטים יפות ורעות, לפי שיש להם אותו טעם ויש להם אותו שם, והוא קיבל את מה שרצה לקנות אלא שנתאנה מעט].

משנה: המוכר פירות לחבירו וסיכמו ביניהם על המחיר, אם הקונה משך את הפירות בסימטה או בחצר השייכת לשניהם, קנה את הפירות אפילו אם לא מדד את הכמות שלהם, לפי שמדידה אינה מעכבת את המכירה משום שהיא רק כדי לדעת כמה מכר לו. [אבל אם לא סיכמו על המחיר לא קנה אפילו אם משך ומדד, לפי שעדיין לא סמכה דעתם לקיים את המכירה, שהרי המוכר יכול להעלות את המחיר, והקונה יכול לומר שאינו מעוניין לקנותם ביוקר אלא בזול].

מדד ולא משך: אבל אם מדד את הכמות בכליו של המוכר ולא משך אותם, לא קנה. [ואם המוכר מדד ונתן לתוך כליו של הקונה, קנה].

אם היה פיקח: אם הפירות נמצאים ברשות המוכר, והלוקח פיקח ורוצה לקנותם מידי, הרי הוא שוכר מהמוכר את המקום בו הפירות מונחים, ובכך המקום נעשה 'חצירו' של הקונה והוא קונה אותם.

הלוקח פשתן מחבירו הרי זה לא קנה את הפשתן במשיכה עד שיגביה אותו ויטול אותו ממקומו למקום אחר. [כוונת המשנה שהוא קונה אותו בהגבהה, אלא שהדרך היא להגביה את מה שקונה וליטול אותו לביתו].

ואם היה הפשתן מחובר לקרקע ותלש ממנו אפילו **כל שהוא**, קנה את כל הפשתן, ויבואר בגמ'.

גמרא: א"ר אסי א"ר יוחנן: מדד בכליו של מוכר והניח על גבי סימטה, קנה הלוקח כאילו הניחם המוכר ברשותו של הלוקח (ומדובר שסימטה ביניהם על המחיר), לפי שסימטה היא מקום הבולט מרה"ר ויש לבני אדם רשות להעמיד שם את החפצים שלהם, והוא אינו מיועד להילוך בני רה"ר, ולכן דין סימטה כרשות הלוקח.

א"ל ר' זירא לרבי אסי: אולי מה ששמעת מרבי יוחנן הוא רק במקרה שמדד לתוך כליו של לוקח, שאז הכלי שלו קונה לו כיון שהוא מונח בסימטה שיש לו רשות להניח שם את כליו, ונמצא שהכלי מונח ברשות הלוקח, אבל אם הוא מדד לתוך כליו של מוכר הרי זה כאילו שהפירות מונחים בקרקע הסימטה ללא כלי (= שהרי אין זה הכלי של הלוקח) ולא קנה, משום שאין כאן לא משיכה ולא רשות המיוחדת ללוקח.

א"ל דמי האי מרבנן כדלא גמרי אינשי שמעתא: ענה לו רב אסי - התלמיד חכם הזה דומה כמי שלא למד מעולם! **מדד לתוך קופתו מימרא בעי?** וכי רבי יוחנן היה צריך להשמיע לנו שבמקרה שמדד לתוך כליו של הלוקח והניח בסימטה קנה? והרי זהו דבר פשוט! שהרי כליו של לוקח קונים אפילו אם הם נמצאים ברשותו של המוכר.

שאלה: קיבלה מיניה או לא קיבלה מיניה? האם רבי זירא קיבל את דבריו של רבי אסי או לא?

תשובה: תא שמע דאמר ר' ינאי אמר רבי: רבי ינאי היה רבו של רבי יוחנן, והוא אמר שהשותפים יכולים לקנות זה מזה בחצר השותפים. וחצר השותפים דינה כסימטה (= שחצר השותפים וסימטה הם מקומות השייכים לכמה אנשים).

מאי לאו: ולכאורה רבי ינאי דיבר במקרה שאחד מהשותפים מניח את החפץ על הקרקע המשותפת וחבירו זוכה בו, למרות שהוא לא הניחו בכליו של הלוקח. נמצא שאם רבי ינאי שהוא רבו של רבי יוחנן סובר כך, מסתבר הדבר שכאשר שמע רבי זירא את דברי רבי ינאי, בודאי קיבל את דבריו של רבי אסי בשם רבי יוחנן, שהרי רבו של רבי יוחנן אומר כך.

דחייה: לא, לתוך קופתו: רבי ינאי דיבר במקרה שהשותף הניח את החפץ בתוך כליו של חבירו ולא על הקרקע המשותפת.

הכי נמי מסתברא: וכך מסתבר, שהרי רבי יעקב אמר בשם רבי יוחנן, שאם המוכר מדד את הפירות והניח אותם על הקרקע של הסימטה, לא קנה, ולכאורה יש סתירה בין מה שאמר רבי אסי בשם רבי יוחנן (= שקנה) ובין מה שאמר רבי יעקב בשם רבי יוחנן (= שלא קנה), אלא בהכרח שרבי אסי דיבר במקרה שהמוכר מדד ונתן לתוך כליו של הלוקח ולכן קנה, ורבי יעקב דיבר במקרה שהוא מדד ונתן על הקרקע ולכן לא קנה.

שמע מינה: כלומר מוכח שרבי אסי טעה בהבנת דבריו של רבי יוחנן, שרבי יוחנן דיבר במקרה שהמוכר נתן לתוך כליו של הלוקח ורבי אסי חשב בטעות שהוא דיבר במקרה שנתן על הקרקע. וא"כ אפשר לומר שרבי זירא לא קיבל את דבריו של רבי אסי!

קושיא על רבי אסי והוכחה שרבי זירא לא קיבל את דבריו: **תא שמע:** למדנו במשנתנו - מדד ולא משך לא קנה. ובהכרח שמדובר במדד והניח על הקרקע, שאם מדובר שהניח בתוך כליו של לוקח א"כ קשה על כולם (= על רבי ינאי רבי יעקב ורבי אסי הסוברים שאם נתן לכליו לוקח קנה), ולכאורה מדובר שהניח בקרקע הסימטה, וזה שלא כדברי רבי אסי הסובר שבמקרה כזה אמר רבי יוחנן שקנה, וכיון שהמשנה סותרת את דבריו מסתבר שרבי זירא לא קיבל את דברי רבי אסי!

דחייה: לא, ברשות הרבים: מדובר שהניח בקרקע רה"ר, שאפילו אם מדד לתוך כליו של הלוקח לא קנה, לפי שהדין הוא שאין כליו של לוקח קונים לו ברה"ר.

קושיא: **אי הכי:** אם מדובר ברה"ר ולא בסימטה, קשה, שהרי ברישא של משנתנו נאמר 'משך ולא מדד קנה', וזה לא יתכן, שהרי משיכה לא קונה ברה"ר, וכפי שאב"י ורבא אמרו. (= מה שנוגע לעניינינו זה שמדבריהם עולה שמשיכה לא קונה ברה"ר אלא רק בסימטה או בחצר שאינה של שניהם).

תירוץ: **מאי משך:** כוונת המשנה 'משך ולא מדד קנה' שהוא משך מרה"ר לסימטה, שבסימטה מועילה משיכה.

קושיא: **אי הכי אימא סיפא:** אם מדובר שהלוקח עומד ברה"ר (ומושך לסימטה), קשה, שהרי בסיפא של משנתנו נאמר 'אם היה פיקח שוכר את מקומן', ואם הוא עומד ברה"ר ממי הוא יכול לשכור את המקום? אלא בהכרח שמדובר בסימטה או בחצר השותפים, שהוא יכול לשכור את המקום מהשותף או מבני המבוי הפתוח לסימטה.

תירוץ: **הכי קאמר:** כך כוונת המשנה - ואם הפירות מונחים ברשות של המוכר, אם הלוקח פיקח ישכור את הרשות של המוכר ובכך הוא יקנה אותם בקניין חצר, והמשנה באה להשמיע לנו דיני קניין.